

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Starosty Wołowskiego
przeciwko P. spółce akcyjnej w B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 marca 2023 r.

w Izbie Cywilnej w Warszawie,

skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 20 lutego 2020 r., sygn. akt I ACa 858/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2020 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w punkcie 1 oddalił apelację pozwanej P. S.A. w B. (dalej - „Spółka”) od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 8 lutego 2019 r. umarzającego postępowanie co

do kwoty 1741,17 zł (pkt I), zasądzającego od Spółki na rzecz powoda Skarbu Państwa - Starosty Wołowskiego („Starosta”) kwotę 76.207,83 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty (pkt II) i rozstrzygającego o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego (pkt III i IV), a w punkcie 2 orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono m.in., że decyzją z dnia 19 stycznia 2004 r. („Decyzja”) Starosta Wołowski na podstawie art. 2 i 8 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (ówcześnie Dz.U. Nr 86, poz. 789 ze zm.) zwolnił z opłat z tytułu użytkowania wieczystego grunt Skarbu Państwa położony w B. obejmujący bliżej oznaczone działki o łącznej powierzchni 20.1490 ha oraz działkę nr [...] 1 o powierzchni 1,8631 ha (dalej łącznie – „G.”), których użytkownikiem wieczystym były Zakłady S.A. w B. („poprzednik Spółki”). Wartość Gruntu wynosiła 2.912.824,10 zł, a opłata roczna podlegająca zwolnieniu - 87.384,72 zł. Opłata z tytułu użytkowania wieczystego pozostałego gruntu będącego w użytkowaniu poprzednika Spółki wynosiła 1.057.213,45 zł. W piśmie wskazano, że opłata roczna płatna jest do 31 marca każdego roku począwszy od roku 2004 bez wezwania na konto Starostwa Powiatowego w Wołowie, a w razie zwłoki w uiszczaniu pobierane będą odsetki na zasadach ustawowych.

Przed zastosowaniem zwolnienia z 2004 r. poprzednik Spółki uiszczał opłatę roczną w wysokości 1.144.598,17 zł, natomiast po zastosowaniu zwolnienia wpłacał kwotę 1.056.116,95 zł. Różnica między opłatą roczną z tytułu użytkowania wieczystego w 2003 r. (przed zwolnieniem) i po zwolnieniu w 2004 r. wynosiła 88.481,22 zł.

W pismach nr [...]1, [...]2, [...]3, [...]4, [...]5, [...]6, [...]7, [...]8 z dnia 19 grudnia 2016 r. Starosta wypowiedział dotychczasowe opłaty roczne, podwyższając je ze względu na wzrost wartości nieruchomości. Co do spornych nieruchomości toczą się sprawy o ustalenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu oraz przed Sądem Rejonowym w Wołowie.

Pismem z dnia 6 lipca 2017 r. Starosta poinformował Spółkę o ciążyącym na niej obowiązku uiszczania opłaty rocznej w dotychczasowej wysokości, tj. 77.949,19 zł, w stosunku do poszczególnych nieruchomości, a pismem z dnia

19 września 2017 r. wezwał ją do zapłaty zaległości z tytułu użytkowania wieczystego wraz z odsetkami, tj: kwoty 77.949,19 zł należności głównej, kwoty 11,60 zł kosztów upomnienia oraz kwoty 2.571,26 zł z tytułu odsetek wyliczonych na dzień 19 września 2017 r. oraz dalszych odsetek ustawowych liczonych od należności głównej – w terminie 7 dni od daty otrzymania zawiadomienia pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

W grudniu 2017 r. Spółka wydała Statut Infrastruktury Kolejowej Zarządzanej przez Spółkę („Statut”) - w zakresie funkcjonowania bocznicy kolejowej P., tj. zarządzanej przez Spółkę, bliżej oznaczonej bocznicy kolejowej położonej w B., przy ul. [...] („B.1”), w którym wskazano, że ma ona status infrastruktury prywatnej. Bocznica ta jest udostępniana sąsiadującemu przedsiębiorstwu P.1 S.A.

Rozstrzygając o żądaniu powoda, Sądy obu instancji miały na względzie, że zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. 1923, ze zm.; dalej – „Nowelizacja”), obowiązującym od dnia 30 grudnia 2016 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 1727 ze zm.; dalej - "u.t.k.") do infrastruktury prywatnej nie stosuje się m.in. rozdziału 2, a więc nie stosuje się także zawartego w tym rozdziale art. 8, przewidującego, że grunty zajęte pod infrastrukturę kolejową są zwolnione od opłat z tytułu użytkowania wieczystego. Stosownie zaś do art. 4 pkt 1c przez infrastrukturę prywatną należy rozumieć infrastrukturę kolejową wykorzystywaną wyłącznie do realizacji własnych potrzeb jej właściciela lub jej zarządcy innych niż przewóz osób.

Na tej podstawie przyjęły, że od 2004 r. Spółka była zwolniona z opłaty dotyczącej części nieruchomości, na której znajdowała się infrastruktura kolejowa, jednakże zwolnienie to przestało obowiązywać na koniec roku 2016 w następstwie Nowelizacji. Były zgodne, że zmiana ta nastąpiła z mocy prawa, bez konieczności wypowiedzenia dotychczasowej wysokości opłaty. Wyjaśniły, że procedura administracyjno-sądowa przewidziana dla kontroli prawidłowości aktualizacji dotyczy wyłącznie przypadków zmiany wysokości opłaty wynikającej ze zmiany stawki procentowej na skutek zmiany przeznaczenia gruntu lub wzrostu wartości nieruchomości, a nie przywrócenia jej pobierania w dotychczasowej wysokości

w wypadku uchylenia przez ustawodawcę zwolnienia przedmiotowego. Jeżeli przesłanki do przedmiotowego zwolnienia ustały, należy uznać, że niezależnie od toczącego się postępowania w przedmiocie aktualizacji, użytkownik wieczysty jest zobowiązany do zapłaty opłaty z tytułu użytkowania wieczystego w wysokości wynikającej z ostatniej aktualizacji, a jeśli jej nie było - w wysokości ustalonej przy powstaniu prawa użytkowania wieczystego.

W związku z tym Sądy zwróciły uwagę, że *in casu* właściciel gruntu użytkowanego w sposób dotychczasowy i bez związku z ewentualną zmianą jego wartości - domaga się opłaty w dotychczasowej wysokości (choć bez zwolnienia), niezależnie od dokonanych wypowiedzi.

Wbrew wywodom pozwanej uznały, że już przed opracowaniem przez Spółkę Statutu Bocznic, a więc przez cały 2017 rok, była ona infrastrukturą prywatną, choć pogląd ten wsparły różniącą się argumentacją. Sąd Okręgowy uznał, że taki charakter infrastruktury jest przesądzony przez to, iż znajduje się ona gruncie prywatnym (jej użytkownikiem wieczystym jest Spółka). Wskazał, że wprowadzie w statucie infrastruktury kolejowej prywatnej, jeżeli jest ona wykorzystywana przez inne podmioty, można zmienić status na ogólnodostępny, jednakże zarządca infrastruktury przyjmuje wówczas na siebie szereg dodatkowych obowiązków, na co Spółka ostatecznie się nie zdecydowała. Natomiast Sąd Apelacyjny zgodził się z pozwaną, że kwalifikacja infrastruktury jako prywatnej powinna się odnosić do brzmienia i zasad jej kwalifikowania wynikających z przepisów ustawy o transporcie kolejowym, a nie jedynie do posadowienia tej infrastruktury na terenie będącym własnością lub pozostającym w użytkowaniu wieczystym podmiotu prywatnego. Tym niemniej stwierdził, że *in casu* nie podważa to wniosku, iż nieruchomości objęte użytkowaniem wieczystym, na których posadowiona jest sporna infrastruktura kolejowa, nie były już w roku 2017 objęte przedmiotowym zwolnieniem. Zdaniem Sądu odwoławczego w tym względzie nie są istotne rozważania dotyczące objęcia bocznic kolejowych pojęciem infrastruktury kolejowej, gdyż nie jest to sporne między stronami, istotne zaś jest to, czy infrastruktura kolejowa Spółki ma charakter infrastruktury prywatnej, do której – w świetle art. 3 ust. 3 u.t.k. – nie ma zastosowania zwolnienie przewidziane w art. 8 u.t.k. W tej kwestii odrzucił pogląd pozwanej, oparty na art. 5 ust. 2a u.t.k. w związku z art. 6 Nowelizacji, że decydujące znaczenie dla

uznania infrastruktury za prywatną ma dopiero jej określenie w Statucie. Przyjął bowiem, że Statut potwierdzał jedynie rzeczywisty sposób wykorzystywania tej infrastruktury, spełniający przesłanki do uznania jej za prywatną zgodnie z art. 4 ust. 1c u.t.k. Zwrócił przy tym uwagę, że Spółka nie twierdziła ani nie dowodziła, aby w tym zakresie zaszły jakieś zmiany począwszy od stycznia 2017 r. do dnia sporządzenia Statutu. Skoro zatem Spółka jako zarządca sama wskazała, że infrastruktura kolejowa posadowiona na gruntach, których dotyczy żądanie uiszczenia opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego, ma charakter infrastruktury prywatnej w rozumieniu przepisów u.t.k., to według takiego stanu faktycznego należy oceniać zastosowanie właściwych przepisów prawa materialnego.

Zwracając uwagę, że na skutek korzystania - począwszy od roku 2004 r. – z ustawowego zwolnienia z opłaty na podstawie ustawy o transporcie kolejowym Spółka nie uiszczała kwoty 87.384,72 zł, a więc wyższej niż dochodzona pozwem, również Sąd Apelacyjny uznał żądanie powoda za uzasadnione.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła pozwana, zaskarżając go w całości. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 8 u.t.k. także w związku z art. 4 pkt 1c tej ustawy, jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. skarżąca dopatrzyła się w nieodniesieniu się do sformułowanych w apelacji pozwanej zarzutów dotyczących przepisów prawa materialnego i wniosków w zakresie określenia charakteru posiadanej przez Spółkę infrastruktury kolejowej i dokonania wykładni przepisu art. 8 w związku z art. 4 pkt 1c u.t.k. Wiąże się z tym także zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., które miało polegać na pominięciu części zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów potwierdzających posiadanie i udostępnianie przez Spółkę

infrastruktury kolejowej podlegającej zwolnieniu z opłaty z tytułu użytkowania wieczystego w okresie od 1 stycznia do grudnia 2017 r.

Zdaniem pozwanej twierdzenie Sądu Apelacyjnego, że kwalifikacja infrastruktury kolejowej powinna odnosić się do przepisów ustawy o transporcie kolejowym, nie zostało poparte jakąkolwiek argumentacją, co uniemożliwiło jej zapoznanie się z motywami oddalenia jej apelacji, w tym z uzasadnieniem stanowiska, iż pozwana nie mogła korzystać ze zwolnienia z opłaty rocznej w ciągu 2017 r. i że infrastruktura kolejowa będąca w jej posiadaniu stanowi infrastrukturę prywatną. Sąd nie odniósł się też do jej twierdzeń nawiązujących do zawartych w tej ustawie definicji legalnych takich pojęć, jak „udostępnianie”, „infrastruktura prywatna” czy „infrastruktura publiczna”. Pominął też twierdzenia Spółki, że udostępniała i udostępnia posiadaną infrastrukturę kolejową takim podmiotom jak A. S.A., P.2 Sp. z o.o., P.3 S.A., poparte dokumentami w postaci „Regulaminu Pracy P. S.A. w B. ” (k. 255-299) czy też „Regulaminu udostępniania terminalu P.1 S.A. w B. wraz z załącznikiem nr 5” (k. 300-304), stanowiącymi dowody w sprawie, w oparciu o które między innymi Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia faktyczne, które Sąd drugiej instancji przyjął za własne.

Konsekwencją tych zarzutów jest zarzut naruszenia art. 8 w związku z art. 4 pkt 1c u.t.k. przez nieuwzględnienie przysługującego Spółce od dnia 1 stycznia 2017 r. do grudnia 2017 r., przewidzianego w art. 8 u.t.k. zwolnienia z opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego w związku z wadliwą kwalifikacją infrastruktury kolejowej będącej w posiadaniu Spółki jako prywatnej. W ocenie skarżącej na gruncie ustawy o transporcie kolejowym infrastrukturą prywatną (prywatne linie i prywatne bocznice) może być tylko infrastruktura niepodlegająca udostępnianiu (linie i bocznice kolejowe, jak również obiekty infrastruktury usługowej), o czym decyduje jej funkcja, tj. fakt, że służy ona wykonywaniu przewozów wyłącznie na potrzeby jej zarządcy lub właściciela.

Poza podstawowym zarzutem apelacji dotyczącym dokonania przez Sąd pierwszej instancji wadliwej kwalifikacji prawnej posiadanej przez Spółkę infrastruktury kolejowej, która skutkowałą odmową zwolnienia z opłaty za

użytkowanie wieczyste, skarżący nie wskazał konkretnych zarzutów, które pominąć miał Sąd Apelacyjny, co czyni jego zarzut kasacyjny po części gołosłownym.

Kwestia zaś kwalifikacji prawnej infrastruktury została przez Sąd Apelacyjny rozważona, co doprowadziło do częściowego zakwestionowania stanowiska Sądu Okręgowego. Uznając, że decydującego znaczenia nie ma posadowienie infrastruktury na gruncie prywatnym, Sąd odwoławczy odrzucił też pogląd Spółki co do rozstrzygającego znaczenia określenia infrastruktury w Statucie. Oceniał, że infrastruktura Spółki spełniała przesłanki uznania jej za prywatną zgodnie z art. 4 ust. 1c u.t.k., a Statut potwierdzał jedynie rzeczywisty sposób jej wykorzystywania. Zwrócił przy tym uwagę, że Spółka nie twierdziła ani nie dowodziła, aby w zakresie owego sposobu wykorzystywania od stycznia 2017 r. do dnia sporządzenia Statutu zaszły jakieś zmiany. Skoro zaś sama wskazała w Statucie, że sporna infrastruktura kolejowa ma charakter infrastruktury prywatnej w rozumieniu przepisów u.t.k., to wynikający z tego stan faktyczny należy uznać za miarodajny.

Stanowisko to nie jest jednak w pełni klarowne i budzi wątpliwości, zważywszy, że Spółka przypisywała Statutowi znaczenie konstytutywne, a już z samych poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wynika, iż Bocznica Spółki była udostępniana sąsiadującemu przedsiębiorstwu P.1 S.A., co – przynajmniej w literalnym ujęciu - zdaje się kolidować z definicją przyjętą w art. 4 pkt 1c, wskazującą, że infrastruktura prywatna to infrastruktura kolejowa wykorzystywana wyłącznie do realizacji własnych potrzeb jej właściciela lub jej zarządcy innych niż przewóz osób. Kolizji tej Sąd Apelacyjny w żaden sposób nie wyjaśnił, co nie pozwala na ustalenie pełnych motywów rozstrzygnięcia. Nie ustosunkował się też do twierdzeń pozwanej, że udostępniała i udostępnia posiadaną infrastrukturę kolejową takim podmiotom jak A. S.A., P.2 Sp. z o.o., P.3 S.A. (por. np. pismo z dnia 11 stycznia 2019 r., k. 246v, oraz apelację pozwanej, k. 355), oraz powołanych na tę okoliczność dowodów w postaci „Regulaminu Pracy P. S.A. w B.” (k. 255-299) czy też „Regulaminu udostępniania terminalu P.1 S.A. w B. wraz z załącznikiem nr 5” (k. 300-304). Niedostatki te nie pozwalają odeprzeć zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. oraz zarzutu naruszenia prawa materialnego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.